

Apollon

FORSKNINGSMAGASIN FRA UNIVERSITETET I OSLO

Studerer barn idet de skilles fra foreldrene

BEDRE BARNEVERN: - Et overordnet mål med prosjektet er å bidra til å minske stresset som barna opplever når de brått og uventet hentes ut av hjemmet sitt, forteller Gunn Astrid Baugerud. (Foto: Ola Sæther)

Stadig flere norske barn blir hentet ut av hjemmet som følge av akutt omsorgssvikt eller overgrep. Men plutselig å skilles fra foreldrene kan være et traume i seg selv. Hvordan opplever barna dette? En enestående studie ved Universitetet i Oslo gir helt ny kunnskap.

Tekst: Trine Nickelsen

Det er forsket mye på hvordan traumer som krig, jordskjelv og tsunamier virker på barn. Men når det offentlige selv, med mye makt, går inn og fjerner et barn fra foreldrene sine og hjemmet sitt, er kunnskapsgrunnlaget et ganske annet.

– Vi vet ikke hvordan barna opplever dette, eller hvilken effekt det har på dem, verken på kort eller på lang sikt. Det er et stort paradoks, mener *Gunn Astrid Baugerud*. Hun er doktorgradsstipendiat ved Enheten for kognitiv utviklingspsykologi (EKUP) på Psykologisk institutt, og gjennomfører nå en studie som blir lagt merke til internasjonalt: For første gang har en forsker fått tillatelse til å være til stede under en slik stressende hendelse i et barns liv, og er dermed gitt muligheten til å observere dets reaksjoner.

Unik tillatelse

– I USA har forskere lenge ønsket å gjennomføre slike studier, men har fått nei av etiske grunner. Dette er en svært sensitiv situasjon både for

barn og foreldre. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet var lenge i tvil om de skulle gi tillatelse. Den mulige økningen av skadelig stress hos barna som tilstedeværelsen av en forsker kunne gi, ble balansert mot gevinsten: Økt viten om en sårbar gruppe barn som det er lite kunnskap om. Ingen har tidligere undersøkt effekten av planlagte versus akutte plasseringer, påpeker Baugerud, som er utdannet barnevernspedagog og selv har jobbet mange år innenfor barnevernstjenesten.

Å ta barn ut av biologisk hjem og plassere det i forsterhjem eller barnehjem, kan skje etter lengre tids planlegging. Barn og foreldre er da vanligvis godt forberedt på det som skal skje, og situasjonen er derfor mindre stessende.

Akutte plasseringer, derimot, bærer ofte preg av krise: Uten samtykke fra foreldrene og uten forvarsel hentes barnet ut av hjemmet. Det skjer når liv og helse vurderes å være i fare: Når barnet utsettes for vold, seksuelle overgrep, emosjonell mishandling, eller når foreldrene akutt er ute av stand til å ta seg av barnet på grunn av rus eller andre omstendigheter. Ofte virker flere faktorer sammen.

– Vi er i kontakt med over 30 barnevernskontorer over hele Østlandsområdet, og jeg har til nå vært med på 40 plasseringer av barn mellom 3 og 12 år. Da vi startet opp, gikk vi ut fra at de fleste plasseringer ville

være planlagte. Men vi tok feil: Hele 80 prosent har vært akutte, forteller Baugerud.

Stress og hjernens utvikling

Omsorgssvikt og alvorlig stress kan påvirke utviklingen av barnets hjerne. Forskerne tror at utskilling av stresshormoner over tid kan virke negativt på de delene av hjernen har med hukommelse og emosjoner å gjøre.

– Til nå er det gjort lite forskning på forholdet mellom omsorgssvikt, stess, psykiske problemer og hjernens utvikling.

Det som gjør vår studie helt spesiell, er at vi har tilgang til den stressende situasjonen direkte og kan kartlegge den når den skjer, og dermed studere effektene av hendelsen på en kontrollert måte.

Fortvilelse og sorg

Selve separasjonen mellom foreldre og barn skjer i faser. I første fase ankommer barnevernstjenesten hjemmet. Politiet, som er godt trent på å håndtere folk i krise, er ofte også med.

– I neste fase informerer barnevernstjenesten foreldrene om bakgrunnen for akuttvedtaket, og forteller barnet hva som skal skje og hvorfor. Saksbehandleren fokuserer på å ta kontroll over situasjonen. For barnet er situasjonen ofte stressende: Det står overfor en reell trussel om å miste sine viktigste omsorgspersoner, og hendelsen kan virke uforutsigbar. Barnet må i tillegg takle reaksjoner hos foreldrene, som høylytt gråt og hulking, klamrende atferd overfor barnet, raserianfall eller besvimelse.

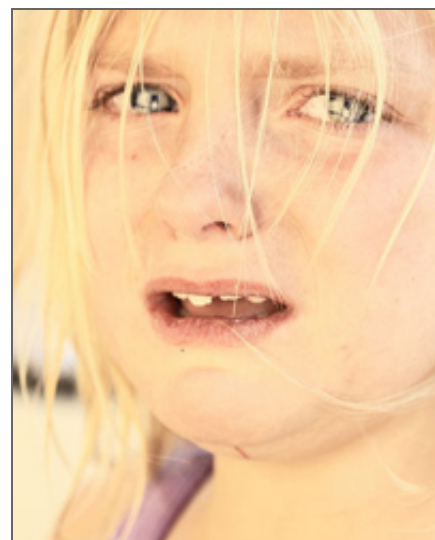
– Selv holder jeg meg i bakgrunnen og fokuserer kontinuerlig og utelukkende på barnet. Jeg kan selvsagt ikke lese barnets følelser direkte, men noterer ned alle observerbare signaler. Jeg bruker et standardisert observasjonsskjema og graderer barnets generelle stress, emosjonsuttrykk, fysiske reaksjoner, og verbale uttrykk på en skala fra 1-5. I tillegg noterer jeg det ned hvem som er tilstede, hvor barnet blir hentet og hva som konkret skjer under plasseringen.

Etter at barnets eiendeler er pakket ned, kommer avskjedsfasen. Noen barn reagerer med fortvilelse, sorg, angst og raseri. Andre er apatiske, tilbaketrukket og viser lite mimikk og affekt. Disse skårer derfor lavere på stress. Når barn nærmest ukritisk lar seg leie av gårde med et vilt fremmed menneske, kan det tyde på alvorlig omsorgssvikt. Reisen til det hjemmet eller den institusjonen barnet skal til, kan ofte være lang og anstrengende, og det å komme til et fremmed hjem, er en ny og vanskelig situasjon for mange barn.

Barna husker

For å samle data bruker psykologene også intervjuer, strukturerte tester og spesialutformede oppgaver. Én uke etter plasseringen gjennomføres et stort og langvarig intervju med barnet om hvordan det selv husker og opplevde situasjonen. Forskerne erfarer at barn helt ned i 3 ½-års alder er i stand til å hente fram igjen informasjon knyttet til stressende og traumatiske hendelser.

– Jeg undersøker barnas hukommelse fra plasseringen og ser på hvorvidt grad av stress under plasseringen virker inn på barnas hukommelse. Målet er å kunne få flere svar på hvordan stressende opplevelser kodes

OBSERVASJON: I motsetning til andre traumatiske hendelser som skjer plutselig, er det å skilles fra sine foreldre noe forskerne vet om på forhånd og derfor kan være til stede og observere. (Foto: Wikimedia Commons)

inn, integreres og hentes frem igjen fra hukommelsen. Jeg ser også på generelle kognitive evner og hvordan barna fungerer følelsesmessig og sosialt i etterkant av plasseringen, forteller Baugerud.

Bedre barnevern

Et overordnet mål for forskningsprosjektet er å bidra til at plasseringer skjer mest mulig skånsomt. – Gjennom å studere hendelsen, kan vi hjelpe barnevernstjenesten til å forbedre sine prosedyrer og derigjennom minske stresset som barn utsettes for når de brått og uventet skilles fra sine foreldre.

PLASSERINGER AV BARN I REGI AV BARNEVERNET

- Prosjektet undersøker hvordan omsorgssviktede barn husker en slik hendelse, og om stessnivået ved plasseringen påvirker barnas hukommelse.
- Forskerne vil også finne ut om det er forskjeller i barns fungering avhengig av om de er planlagt eller akutt plasserte.
- Dette er et av Enheten for kognitiv utviklingspsykologi (EKUP) store satsinger, se: <http://www.sv.uio.no/psi/forskning/grupper/ekup/>
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet er viktige samarbeidspartnere.

FLERE BARNEVERNSBARN

- Antall barn som får hjelp fra barnevernet har økt hvert år det siste tiåret. I 2009 gjaldt dette 46 500 barn.
- Ved utgangen av 2009 var 11 350 barn og unge plassert utenfor familien.
- I løpet av de siste ti årene har antallet akutt plasseringer i Norge økt med hundre prosent. (Kilde: SSB)

[Publisert 29.03.2011]

[Universitetet i Oslo \(http://www.uio.no/\)](http://www.uio.no/)

[Apollon \(/forside\)](#)